

BRABANTS

Geschiedenis

De Brabantse dialecten zijn géén minderheidstaal, maar Nederlandse dialecten, omdat het Brabants een grote bijdrage heeft geleverd aan de totstandkoming van het Standaardnederlands. In de 14e en 15e eeuw zijn Brussel, Mechelen en Antwerpen samen met Gent en Brugge de meest invloedrijke steden in het Nederlandse taalgebied maar als in de 16e eeuw de wording van de standaardtaal in een stroomversnelling komt, wordt het zwaartepunt van de Nederlanden inmiddels naar het noorden verlegd. Na de val van Antwerpen (1585) in de Tachtigjarige Oorlog tussen Spanje en de Nederlanden vluchten er echter ca. 150.000 Vlamingen en Brabanders naar het noorden. Daardoor blijft ook na de 15e eeuw de invloed van dialecten als het Antwerps op de wording van het Standaardnederlands groot. Amsterdammer Joost van den Vondel was een kind van Antwerpse vluchtelingen. Merk evenwel op dat het hier gaat om het Brabants uit de steden van de provincies Vlaams-Brabant en Antwerpen. Het westen van de provincie van Noord-Brabant raakte tegen het einde van de zestiende eeuw bijna geheel ontvolkt door de oorlog. Later werd het opnieuw bewoond door mensen uit het zuiden, wat nu de provincie Antwerpen is. De dialecten van het oosten van de provincie Noord-Brabant hebben vrijwel niet bijgedragen aan het Standaardnederlands. Niet alle Brabantse dialecten maar slechts een paar Zuid-Brabantse stadsdialecten hebben dus een grote bijdrage heeft geleverd aan de totstandkoming van het Standaardnederlands.

Gebied

Tot de Brabantse dialecten worden de dialecten gerekend die worden gesproken in de Nederlandse provincie Noord-Brabant en de Belgische provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant. Natuurlijk volgen de isoglossen niet precies de provinciegrenzen. Zo kent Noord-Brabant drie deelgebiedjes waar men niet-Brabantse dialecten spreekt, nl. de Westhoek rondom Dinteloord, die meer Hollands is, Budel en omstreken, dat Dommellands (i.e. Noordwestelijk Belgisch Limburgs) is en het Land van Cuijk, waar men Kleverlands spreekt en dat dus meer aansluit bij noordelijk Nederlands Limburg en zuidoostelijk Gelderland. Bovendien zijn er enkele overgangsgebieden waar men geen precieze

grens kan trekken: ten noorden van oostelijk Noord-Brabant ligt de Bommelerwaard en de dialecten aldaar lijken sterk op de Brabantse dialecten ten zuiden van de Maas. Vlaams-Brabant grenst in het westen aan het Oost-Vlaams; in de overgangszone, de Denderstreek, spreekt men ook min of meer Brabants. In het oosten grenst Vlaams-Brabant aan Belgisch Limburg; in die overgangszone, het Geteland, spreekt men ook weer min of meer Brabants. Voor het gemak houdt men in deze drie moeilijke gevallen maar de provinciegrenzen aan, maar dialectologisch is dat niet helemaal correct. Belangrijke Brabantse dialectkenmerken zijn de umlaut, verkleinwoordvorming met -ke en voornaamwoorden in de 2e persoon met g- (ge, gij, gellie).

Aantal sprekers

Het aantal sprekers is niet bekend.

Ter vergelijking: het inwonertal van de hier beschreven gebieden bedraagt:

- Noord-Brabant: 2.400.161
- Antwerpen: 1.640.966
- Vlaams-Brabant: 1.018.403

Status

Brabantse dialecten worden niet als minderheidstaal erkend. Om die reden is er ook geen sprake van standaardisering van het Brabants, aandacht voor deze dialecten in het onderwijs of gebruik van het Brabants in formele situaties.

In 1999 is er een referentiespelling ontwikkeld voor alle Brabantse dialecten, samengesteld door vertegenwoordigers uit Noord-Brabant, Antwerpen en Vlaams-Brabant.

Cultuur

In enkele gebieden is er een degelijke traditie van cabaret en muziek in het dialect te constateren; met name de Meierij van 's-Hertogenbosch, de steden Antwerpen, Mechelen en Leuven en het Pajottenland (Brussel en aangrenzend westen) kennen veel voorvechters van het dialectgebruik. In andere streken, zoals het oosten van de provincie Antwerpen, het land van Heusden en Altena en noordwestelijk Noord-Brabant, is die traditie nauwelijks aanwezig.

Auteur: Jos Swanenberg, 2002